

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องจัดลำดับค้ำย และ เขตการให้บริการสาธารณสุขในเขตเทศบาลเมือง นครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการกระจายของผู้มาใช้บริการ กำหนดเขตบริการเพื่อจัด ลำดับค้ำย ของสถานบริการสาธารณสุขจากประเภทงานที่ให้บริการ และศึกษาปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการ จากสถานบริการสาธารณสุขที่ทำการศึกษา ซึ่งอาจเป็น แนวทางการแบ่ง เขตพื้นที่รับผิดชอบ และดำเนินการของสถานบริการสาธารณสุขแต่ละลำดับค้ำย ต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาประกอบด้วย ผู้มาใช้บริการจากแผนกผู้ป่วยนอก ของสถาน บริการสาธารณสุขที่ทำการศึกษาทั้ง 10 แห่ง จำนวน 400 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มด้วยวิธีการ สุ่มอย่างง่าย (Random simple sampling) ในอัตราส่วน 1: 140 ตัวแปรที่คาดว่าสามารถ จะอธิบายถึงการกระจายการมาใช้บริการ ลำดับค้ำยของสถานบริการ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการตัดสินใจ ประกอบด้วยตัวแปร 3 กลุ่มตัวแปร คือ

ตัวแปรทางด้านระยะทาง เป็นตัวแปรที่ประกอบการอธิบายถึงการกระจายของผู้มาใช้ บริการ เขตบริการ และลำดับค้ำยของสถานบริการสาธารณสุขแต่ละแห่ง

ตัวแปรทางด้านความพร้อมในการให้บริการ เป็นตัวแปรที่บอกถึงจำนวนงานในทุก ประเภทการให้บริการ ของสถานบริการสาธารณสุขแต่ละแห่ง เพื่อการจัดลำดับค้ำยสถานบริการ สาธารณสุขที่ทำการศึกษา

ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ เป็นตัวแปรที่บอกถึงความ สัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการ ประกอบด้วยตัวแปร เพศ อายุ รายได้ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาของผู้มาใช้บริการ และตัวแปร รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุดของ หัวหน้าครอบครัวผู้ใช้บริการ โดยแบ่งเป็น สถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่

เขตเมือง และผู้ที่อยู่อาศัยนอกเขตเมือง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ กราฟ แผนที่ เพื่ออธิบายถึงการกระจายการมาใช้บริการ ลำดับศักรี ของสถานบริการ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการ ดังปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1.1 การกระจายของผู้มาใช้บริการ พบว่า ลักษณะการกระจายของผู้มาใช้บริการ รักษาพยาบาล จากสถานบริการสาธารณสุขจะขึ้นอยู่กับระยะทาง คือ ผู้มาใช้บริการร้อยละ 50 ของผู้มาใช้บริการทั้งหมด จะเดินทางมารับบริการจากสถานบริการสาธารณสุขในช่วงระยะทาง 0-10 กิโลเมตร และพบว่าจะมีผู้มาใช้บริการลดลงเมื่อระยะทางเพิ่มมากขึ้น ผลการวิเคราะห์ในพื้นที่ครั้งนี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีแหล่งกลางของ คริสตัลเลอร์ ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการกระจายของผู้มาใช้บริการและเขตบริการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บิวอน (1977: 9-13) แบรี (1967: 88) แฟร์แบน (1971: 5-13) ฮัสท์ (1972: 197-198) และสมบูรณ์ สุทนะ (2531: 117-120)

1.2 การจัดลำดับศักรีของสถานบริการสาธารณสุขจากประเภทงานที่ให้บริการและเขตบริการ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของลำดับศักรีของสถานบริการสาธารณสุข ที่จัดจาก จำนวนงานในทุกประเภทที่ให้บริการ มีความสัมพันธ์กับระยะการเดินทางที่ไกลที่สุด และระยะการเดินทางเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เขตบริการของสถานบริการสาธารณสุข จะสัมพันธ์กับประเภทงานที่ให้บริการ ดังที่ได้ตั้งสมมติฐานการศึกษาไว้ ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีแหล่งกลาง ที่ได้กล่าวถึงเขตบริการที่สัมพันธ์กับหน้าที่ในการให้บริการของแหล่งกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คาเรล (1974: 245) การ์เนอร์ (อ้างถึงใน Beavon 1977: 9-13) เพรสตัน (1971: 136-155) ครีเซล (1971: 4729-4770) และสมบูรณ์ สุทนะ (2531: 120-127)

1.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุข แต่ละแห่ง พบว่า

ความพร้อมของสถานบริการสาธารณสุข ที่มีความสัมพันธ์กับบริการการเลือกใช้ ซึ่งประกอบด้วย ความทันสมัยของเครื่องมือแพทย์ และความเชื่อมั่นในแพทย์ผู้ทำการรักษา พบว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการ ในร้อยละที่สูงกว่าความสัมพันธ์ของขนาดของสถานบริการกับการเลือกใช้บริการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บิวอน (1977: 9-13) แบรี (1967: 88) ครีเซล (1971: 4729-4770) รัญจวน ลิมสุวรรณ (2525: 86)

การกระจายแหล่งที่ตั้งของสถานบริการสาธารณสุข มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการ พบว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุข ของผู้มาใช้บริการ น้อยกว่าร้อยละ 50 ของผู้มาใช้บริการที่ให้คำตอบว่า แหล่งที่ตั้งของสถานบริการสาธารณสุข ในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา มีผลต่อการเลือกใช้บริการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมบูรณ์ สุทนะ (2531: 128-130)

สภาพทาง เศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการ พบว่า

รายได้ของผู้มาใช้บริการ ผู้มาใช้บริการทั้งผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองและนอกเขตเมือง ที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการจากสถานบริการ ที่อยู่ในลำดับคักยที่สูงกว่าผู้มีรายได้น้อย และสอดคล้องกับระดับรายได้ของหัวหน้าครอบครัวด้วยเช่นกัน

อาชีพของผู้มาใช้บริการ ที่มีที่อยู่อาศัยในเขตเมืองที่มีอาชีพค้าขาย ทำนา ทำไร่ และรับจ้าง มีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุขที่อยู่ในลำดับคักยที่ 3 ผู้มีอาชีพรับราชการ และลูกจ้าง มีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการจากสถานบริการที่อยู่ในลำดับคักยที่ 2 และ 1 ส่วนผู้มาใช้บริการที่มีที่อยู่อาศัยนอกเขตเมืองทุกอาชีพ มีแนวโน้มในการเลือกใช้บริการ จากสถานบริการที่อยู่ในลำดับคักยที่ 2 และ 1 ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับกลุ่มอาชีพของหัวหน้าครอบครัวเช่นกัน

ระดับการศึกษาของผู้มาใช้บริการ ผู้มาใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุข ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา ทั้งที่เป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยในเขตเมืองและนอกเขตเมือง มีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุขในลำดับคักยสูงขึ้น เมื่อมีการศึกษาสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครอบครัวผู้มาใช้บริการอีกด้วย

สถานภาพการสมรสของผู้มาใช้บริการ ผู้มาใช้บริการทุกสถานภาพการสมรส มีการเลือกใช้บริการค่อนข้างกระจายในทุกสถานบริการที่อยู่ในแต่ละลำดับคักย

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า มีจุดที่ควรศึกษาเพิ่มเติม และ ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะทำการพัฒนาด้านการสาธารณสุขในพื้นที่อยู่หลายประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

2.1 ข้อเสนอแนะทางวิชาการที่จะทำการศึกษาต่อไป

2.1.1 ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ป่วยนอก ที่มาใช้บริการจากสถานบริการทั้ง 10 แห่ง ที่ทำการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้บริการของสถานบริการ โดยไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะ ชนิด และความรุนแรงของโรค ซึ่งมีผลกระทบต่อทางเลือกใช้บริการจากสถานบริการในแต่ละลำดับตักย์ จึงควรมีการศึกษาผลจากตัวแปรดังกล่าวด้วยว่า มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการมากน้อยเพียงใด

2.1.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป ถ้ามีเวลาและงบประมาณเพียงพอ ควรขยายการศึกษาให้ครอบคลุมทุกโรงพยาบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันจะทำให้มองเห็นภาพรวมของลำดับตักย์ และการกระจายของโรงพยาบาลทั้งหมดในภูมิภาคได้ทั้งระบบ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนดำเนินงาน การจัดการบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการบริการการด้านสาธารณสุขในพื้นที่

2.2.1 จากการจัดลำดับตักย์ของสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ศึกษา ด้วยการ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของประเภทงานที่ให้บริการ กับเขตบริการของสถานบริการสาธารณสุขแล้ว พอที่จะเป็นแนวทางในการพิจารณาแบ่ง เขตพื้นที่รับผิดชอบ ด้วยการกำหนดเป็นรูปแบบตามความสามารถในการให้บริการ ตามลำดับตักย์ของสถานบริการสาธารณสุขแต่ละแห่ง แทนที่จะ กำหนดเขตพื้นที่รับผิดชอบตามเขตการปกครองดังที่เคยปฏิบัติกันมา โดยเฉพาะในการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีแหล่งกลางนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้พิจารณาปรับปรุงทั้งในด้านคุณภาพในการให้บริการ และระบบโครงสร้างในการให้บริการ ที่น่าจะเป็นไปได้กว่ารูปแบบการให้บริการที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมหรือเกิดความสมจริงในการปฏิบัติ ควรที่จะได้มีการศึกษา ทั้งด้านศักยภาพ ความพร้อมของสถานบริการแต่ละแห่งด้วย และต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ ที่จะมีส่วนต่อการเลือกใช้บริการ เป็นองค์ประกอบร่วม

2.2.2 เนื่องจากการมารับบริการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขในปัจจุบันนี้ มีการประสบปัญหาอยู่ที่จะมีการข้ามเขตหรือการเดินทางไกล ๆ มาเพื่อรับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขใหม่ หรือสถานบริการสาธารณสุขที่มีชื่อเสียงโด่งดังในการบรรเทาปัญหาดังกล่าวนั้น ควรที่จะได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนโดยทั่วไป ถึงระบบและรูปแบบการให้บริการ และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้จากการรักษาในลักษณะตามลำดับขั้นของการให้บริการ แทนที่จะประชาสัมพันธ์กันว่า สถานบริการแห่งใดมีความสามารถดีเด่นในด้านใด ซึ่งจะ เป็นส่วนในการดึงดูดผู้มาใช้บริการให้ข้ามเขตการบริการ มาในระยะการเดินทางที่ไกลขึ้น และสิ้นเปลืองทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งจะ เกิดต่อผู้มาใช้บริการ และผู้ให้บริการ ดังกล่าวไว้ข้างต้น

2.2.3 เขตบริการของโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ที่กำหนดไว้ให้สามารถบริการแก่ประชากรที่อยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดนั้น อาจไม่สอดคล้องกับสภาพการเดินทางเข้าถึง จึงทำให้เขตบริการที่กำหนดจากผู้มาใช้บริการมีพื้นที่น้อยกว่าพื้นที่รับผิดชอบ

2.2.4 การกำหนดลำดับศักยภาพและ เขตบริการของสถานบริการสาธารณสุขแต่ละแห่ง ควรสอดคล้องกับความสามารถในการให้บริการของสถานบริการสาธารณสุข ดัง เช่นกรณีของคลินิกกลางสาธารณสุขจังหวัดสถานีภาค 4 นครราชสีมา และศูนย์บริการสาธารณสุขทุ่งสว่าง ซึ่งอยู่ในลำดับศักยภาพที่ 3 เช่นเดียวกัน แต่ที่คลินิกกลางมีแพทย์มาให้การรักษา ทำให้ศักยภาพในการให้บริการสูงกว่าสถานบริการสาธารณสุขอื่นที่อยู่ในลำดับศักยภาพเท่ากัน

2.2.5 ทำเลที่ตั้งของสถานบริการ นับว่ามีส่วนสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ กล่าวคือ หากสถานบริการสาธารณสุขใดมีทำเลที่ตั้งดี มีการเข้าถึงได้สะดวก จะเห็นได้ว่าผู้ที่ทำให้เหตุการณ์เลือกใช้บริการว่าสามารถเข้าถึงได้ง่ายหรือสะดวกในการเดินทาง ดังผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จากลักษณะดังกล่าวนี้น่าจะ เป็นแนวทางที่จะนำไปพิจารณา ในการวางแผนการให้บริการด้านการเดินทางแก่สถานบริการสาธารณสุขบางแห่ง ที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงว่า ทำอย่างไรจึงจะอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการ ให้สามารถเข้าถึงสถานบริการสาธารณสุขแต่ละแห่งได้รวดเร็ว และสะดวกกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน